



Узимајући у обзир чињеницу да ће нови амерички председник и сазив Конгреса преузети дужност за само шест месеци, време је да размотримо државне програме покренуте да би се помогло сиромашнима.

И то у контексту актуелне изборне кампање, која одражава веома распрострањени страх у вези са проблемом неједнакости.

Потребно је, дакле, да се позабавимо начинима за смањење стопе сиромаштва, а не да се бавимо могућим увођењем пенала на стечено богатство. Влада Сједињених Држава у овом тренутку троши више од 600 милијарди долара годишње на програме помоћи сиромашнима, што чини око четири одсто укупне вредности бруто домаћег производа САД. Половина тих средстава издваја се за програме у здравству, укључујући "медикер" и давање субвенција за здравствено осигурање, уведене 2010, познате под називом "обамакер". Преосталим новцем финансира се низ програма, попут маркица за храну, субвенција за домаћинства, пореских кредита и олакшица приликом плаћања. Имајући у виду податак да приходи у државној каси од пореза на лични доходак чине нешто мање од девет одсто бруто домаћег производа, то би значило да ће се убудуће половина новца који се убира на такав начин трошити на наведене програме. Истовремено, издаци за помоћ сиромашнима превазилазе трошкове у домену одбране, за које се издваја 3,3 одсто БДП-а. Упркос тако великим средствима, процењује се да готово 15 одсто америчког становништва живи у сиромаштву, што је готово на истом нивоу као пре пет деценија.

Потребно је, дакле, реформисати, постојећи приступ пружању помоћи сиромашнима. Наиме, бројни програми који се преплићу имају различита приступна правила па је сиромашнима тешко да се снађу у таквој мрежи, а представљају и лош подстицај за проналажење посла и терет за пореске обвезнике. Илустрације ради, највећи програм помоћи односи се на давање субвенција за храну, јер готово 46 милиона људи (седмина становништва САД), на тај начин добије 75 милијарди долара годишње. Ипак, упркос широкој примени, америчка влада процењује да само 70 одсто оних којима је помоћ потребна добијају олакшице. Да би неко постао корисник, потребно је да месечни приходи по домаћинству буду нижи од 1.700 долара, уколико породица има три члана. Мада је сврха програма да се обезбеди адекватна исхрана, просечна сума од 130 долара на месечном нивоу далеко је нижа од своте коју домаћинства троше на храну.

Стога, наведени програм, заправо, представља "трансфер кеша".



Поставља се питање како повећати делотворност програма помоћи сиромашнима, а да се не умање подстицаји за тражење посла. Могући одговор, који је лоша замисао, али привлачи све више пажње, јесте тзв. корист од универзалног прихода, што подразумева обезбеђивање довољно новца свим домаћинствима, испод 65 година старости, да се избеаве из сиромаштва. Сума која би се давала сваком домаћинству зависила би од броја одраслих или деце, али не од прихода или богатства. Тај "безусловни трансфер" решио би проблем сиромаштва, али био би неодржив, имајући у виду да би основни трошкови превазилазили суму од 1,5 милијарди долара годишње, односно премашили би девет одсто вредности БДП-а. Најбољи начин да се помогне сиромашнима јесте спровођење плана о негативном порезу на доходак, што су заговарали Милтон Фридман, конзервативни економиста са Јејла, и Џејсон Тобин, либерални економиста са истог универзитета. Такав принцип подразумева давање новца свим домаћинствима испод 65 година старости уколико немају других прихода, али уз услов да се вредност помоћи умањује у случају да се повећају њихови приходи. Такође, био би уведен праг за плаћање пореза и настављено спровођење здравствених програма за сиромашне.

Аутор је професор економије на Универзитету Харвард

(Данас)